

LEGISLATÍVA NA SLOVENSKU

Na Slovensku žiaľ neexistuje zákon o svetelnom znečistení. Okrajovo sa však tejto problematike venujú viaceré právne predpisy. Ponúkame Vám prehľad legislatívy platnej na Slovensku týkajúcej sa problematiky svetelného znečistenia a rušivého svetla (*stav k máju 2011*).

1. Svetelné znečistenie verzus rušivé svetlo - vymedzenie pojmov

Jediný všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vymedzuje pojmy „svetelné znečistenie“ a „rušivé svetlo“ ako dva rozdielne pojmy, je nariadenie komisie (ES) č.245/2009 (príloha II, odst.3) [1]:

e) „svetelné znečistenie“ je súhrn nepriaznivých vplyvov umelého osvetlenia na životné prostredie vrátane vplyvu rušivého svetla;

f) „rušivé svetlo“ je časť svetla zo svetelného zariadenia, ktorá neslúži na účel, na ktorý bolo zariadenie navrhnuté.

Zahrňa:

— svetlo, ktoré nevhodne dopadá mimo plochu, ktorá má byť osvetlená,

— rozptýlené svetlo v susedstve svetelného zariadenia,

— žiaru oblohy, čo je zjasnenie nočnej oblohy spôsobené priamym a nepriamym odrazom žiarenia (viditeľného a neviditeľného) rozptýľovaného zložkami atmosféry (molekulami plynu, aerosólov a pevných častíc) v smere pozorovania;

Komentár:

Podľa tejto definície je pojem „svetelné znečistenie“ možné chápať ako súhrn určitého dôsledku znečistenia a „rušivé svetlo“ je jeden zo zdrojov tohto znečistenia (zdrojom znečistenia, nie zdrojom svetla). Aj keď takáto definícia nie je ideálna a má svoje nedostatky, v samotnej podstate sa podobá na rôzne definície vedcov [2, 3, 4, 5]. Samotný pojem „znečistenie“ je totiž všeobecne chápaný ako kontaminácia životného prostredia – teda uvoľnenie environmentálnych kontaminantov do životného prostredia, ale taktiež samotná prítomnosť kontaminantov v životnom prostredí. V prípade „svetelného znečistenia“ je daným uvoľňovaním samotné svietenie, kontaminantom (polutantom) je svetlo umelého osvetlenia. Pod pojmom „svetelné znečistenie“ sa však všeobecne najčastejšie považuje samotná prítomnosť kontaminantu, teda prítomnosť svetla, ktoré môže mať nepriaznivý vplyv na životné prostredie. Súhrn nepriaznivých vplyvov na životné prostredie je potom dôsledok svetelného znečistenia. V takomto prípade by rušivé svetlo nemuselo byť reprezentované ako jeden zo zdrojov svetelného znečistenia, ale ako časť svetelného znečistenia.

Vo všeobecnosti je pod svetelným znečistením chápaná prítomnosť a pridávanie umelého svetla predovšetkým do nočného vonkajšieho prostredia, nie je to však podmienkou. Nadmerne intenzívne svietenie môže mať nepriaznivý vplyv na životné prostredie aj počas dňa, rovnako môže počas dňa rušiť a škodiť aj intenzívne rušivé svetlo. Podobne nadmerné svietenie môže mať nepriaznivý vplyv na prostredie aj vo vnútorných priestoroch, nie len vonkajších.

Ako je uvedené vyššie, rušivé svetlo je iba jeden zo zdrojov (alebo časťou) svetelného znečistenia. Ďalším zdrojom (alebo časťou) svetelného znečistenia môže byť aj svetlo, ktoré nie je rušivé, ale je neúčinné, dokonca aj svetlo užitočné - svetlo, ktoré slúži na účel, na ktoré bolo zariadenie navrhnuté. Osvietené predmety alebo priestory totiž vidíme v dôsledku odrazu užitočného svetla od ich povrchu a technicky zabezpečiť, aby odrazené svetlo skončilo iba na sietnici nášho oka žiaľ nevieme. Taktiež k nepriaznivým vplyvom umelého osvetlenia na životné prostredie môže dochádzať aj v priestore medzi samotným zdrojom svetla a osvetľovaným predmetom.

Ďalším všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý definuje iba pojem „rušivé svetlo“, je vyhláška MZ SR č.539/2007 Z. z. [6], ktorá v uvádza:

§ 2: Na účely tejto vyhlášky sa rozumie:

b) rušivé svetlo je svetlo zo zdrojov umelého svetla vo vonkajšom prostredí okrem svetla z dopravných prostriedkov a okrem svetla z verejného osvetlenia, ktoré po dopade na vonkajšiu plochu osvetľovacieho otvoru obytnej miestnosti svojím pôsobením subjektívne obťažuje užívateľov obytnej miestnosti

Komentár:

Vzhľadom na to, že vyhláška ustanovuje požiadavky iba na ochranu zdravia obyvateľstva (§ 1), je definícia rušivého svetla (na účely vyhlášky) obmedzená na svetlo, ktoré „dopadne na vonkajšiu plochu osvetľovacieho otvoru obytnej miestnosti“, ktorým je vo väčšine prípadov okno. Nedostatkom vyhlášky je, že vylučuje svetlo z verejného osvetlenia. Mätúcim faktorom môže byť, že pôsobenie rušivého svetla môže podľa vyhlášky „subjektívne“ obťažovať užívateľov obytnej miestnosti. Je to síce pravda, ale vyhláška je však venovaná objektivizácii optického žiarenia, ktorá definuje limitné hodnoty rušivého svetla. Teda zjednodušene povedané určuje, ktoré hodnoty rušivého svetla obťažujú už objektívne, nie iba subjektívne.

Definíciu rušivého svetla môžeme nájsť aj v technickej norme STN EN 12464-2 [7], ktorá ho definuje (bod 3.5) ako *neužitočné svetlo, ktoré svojimi kvantitatívnymi, smerovými a spektrálnymi vlastnosťami v danej situácii zväčšuje obťažovanie, nepohodu, rozptýlenie alebo obmedzuje schopnosť vidieť najdôležitejšie informácie*, pričom pod „neužitočným svetlom“ sa rozumie (bod 3.6) *svetlo vyžarované osvetľovacou sústavou za hranice osvetľovaného objektu*. Žiaľ v bode 4.5 uvedenej technickej normy je pojem „rušivé svetlo“ priamo spájaný s pojmom „svetelné znečistenie“: *Na ochranu a zlepšenie nočného prostredia treba kontrolovať rušivé svetlo (známe aj ako svetelné znečistenie), ktoré môže prinášať fyziologické a ekologické problémy pre okolité prostredie a ľudí*.

Zdroje:

- [1] NARIADENIE KOMISIE (ES) č. 245/2009 z 18. marca 2009, ktorým sa vykonáva smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/32/ES v súvislosti s požiadavkami na ekodizajn žiariviek bez zabudovaného predradníka, výbojok s vysokou svietivosťou a predradníkov a svietidiel, ktoré sú schopné ovládať takéto svetelné zdroje, a ktorým sa ruší smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/55/ES
- [2] International Dark-Sky Association, Glossary, <http://www.darksky.org/page/Glossary>
- [3] Cinzano, P., Falchi, F., Elvidge, C. D., Baugh, K. E., 2000: The artificial night sky brightness mapped from DMSP Operational Linescan System measurements, Monthly Notices of the Royal Astronomical Society, 318, p.641-657, http://www.lightpollution.it/cinzano/download/mnras_paper.pdf
- [4] Hollan, J., 2006: What is light pollution, and how do we quantify it? N. Copernicus Observatory and Planetarium, Brno, Last upd. April 2009, http://amper.ped.muni.cz/light/lp_what_is.pdf
- [5] Marín, C. and Orlando, G. (eds.), 2009: Starlight Reserves and World Heritage. Starlight Initiative, IAC and the UNESCO World Heritage Centre. Fuerteventura, Spain, <http://www.starlight2007.net/pdf/FinalReportFuerteventuraSL.pdf>
- [6] Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí
- [7] STN EN 12464-2: Svetlo a osvetlenie. Osvetlenie pracovných miest. Časť 2: Vonkajšie pracovné miesta

2. Rušivé svetlo – ochrana zdravia obyvateľstva

Ochrana obyvateľov pred optickým žiarením je daná zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia [1]:

§ 22 ods. 2: Telovýchovno-športové zariadenie sa umiestňuje tak, aby jeho činnosť neovplyvňovala nepriaznivo okolie, najmä obytnú zástavbu hlukom, prachom alebo svetlom.

§ 29 Optické žiarenie v životnom prostredí

Fyzická osoba - podnikateľ a právnická osoba, ktoré používajú alebo prevádzkujú umelé zdroje ultrafialového, infračerveného, laserového alebo iného optického žiarenia na iné účely ako osvetlenie podľa § 20 ods. 1 (ďalej len „prevádzkovateľ umelých zdrojov optického žiarenia“), sú povinné

a) zabezpečiť, aby expozícia obyvateľov a ich prostredia neprekročila limitné hodnoty ustanovené vykonávacím predpisom podľa § 62 písm. o),

b) zabezpečiť objektivizáciu a hodnotenie optického žiarenia,

pričom pod „iné účely ako osvetlenie podľa § 20 ods. 1“ sa rozumie osvetľovanie vnútorných priestorov budov a „vykonávacím predpisom podľa § 62 písm. o)“ je v konečnom dôsledku vyhláška MZ SR č. 539/2007 Z. z. [2].

Pri porušení povinnosti podľa § 29 sa dopúšťa prevádzkovateľ umelých zdrojov optického žiarenia správneho deliktu podľa:

§ 57 Iné správne delikty

ods. 22) Správneho deliktu na úseku verejného zdravotníctva sa dopustí prevádzkovateľ umelých zdrojov optického žiarenia, ak poruší niektorú z povinností podľa § 29.

Komentár:

Zákon ukladá prevádzkovateľom umelých zdrojov optického žiarenia povinnosť zabezpečiť, aby vonkajšie zdroje optického žiarenia neprekračovali limitné hodnoty dané vyhláškou č.539/2007 Z. z. a taktiež povinnosť zabezpečiť objektivizáciu (meranie) takéhoto žiarenia, inak sa dopúšťajú správneho deliktu. Táto povinnosť je zákonom daná iba pre fyzické osoby – podnikateľov a právnické osoby. Pre ostatné fyzické osoby túto povinnosť zákon neukladá. Pre takéto osoby sa však dá použiť ustanovenie zákona č. 40/1964 (Občiansky zákonník) §127, ktorému sa

venujeme v kap. 4. Zákon síce neukladá povinnosť ostatným fyzickým osobám vyššie uvedené povinnosti (niečo dopredu pozitívne konať), nezabavuje ich však povinnosti dodržiavať záväzné vyhlášky. Zákon navyše konkrétne uvádza, že telovýchovno-športové zariadenia sa majú umiestňovať tak, aby neovplyvňovalo nepriaznivo svoje okolie svetlom (okrem iného).

Vykonávacím predpisom limitných hodnôt rušivého svetla na ochranu zdravia obyvateľstva ustanoveným predchádzajúcim zákonom je vyhláška MZ SR č.539/2007 Z. z. [2], kde sa uvádza:

§ 5 ods. 1: Osvetľovacie zariadenia vo vonkajšom prostredí, ako sú reklamné pútače, osvetľovacie zariadenia nádvorí závodov, stavebných dvorov, parkovísk a podobné zariadenia okrem verejného osvetlenia sa navrhujú, realizujú a používajú tak, aby svetlo z týchto zariadení v čo najmenšej miere dopadalo na okná obytných miestností v ich okolí. Ak sa dopadu svetla z týchto zariadení na okná obytných miestností nedá zamedziť, nesmú byť prekročené limitné hodnoty rušivého svetla uvedené v tabuľke.

Tabuľka: Limitné hodnoty rušivého svetla z vonkajších svetelných zariadení

Ekologická zóna	E_v [lx]		I [kcd]		L_{av} [$cd.m^{-2}$]	L_{max} [$cd.m^{-2}$]
	do 22.00 h	po 22.00 h	do 22.00 h	po 22.00 h	do 22.00 h	do 22.00 h
E1	2	1	2,5	0	0	0
E2	5	1	7,5	0,5	5	10
E3	10	2	10	1,0	10	60
E4	25	5	25	2,5	25	150

Vysvetlivky:
E1 prirodzene tmavé územia, národné parky, chránené oblasti
E2 územia s nízkym jasom, vidiecke osídlenie, okrajové časti malých miest
E3 centrá malých miest, urbanizované územia v okolí centier veľkých miest
E4 zóny s vysokým jasom, centrá veľkých miest, zóny s vysokou aktivitou v noci
 E_v vertikálna osvetlenosť vonkajšej plochy okna
 I svietivosť zdrojov svetla v smere možného rušenia
 L_{av} priemerný jas fasád budov – odporúčané hodnoty
 L_{max} maximálny jas fasád budov – odporúčané hodnoty

§ 6 ods. 1: Na meranie rušivého svetla sa používajú fotometre určené na meranie v oblasti fotopického videnia s pomernou spektrálnou svetelnou účinnosťou $V(\lambda)$ podľa príslušnej technickej normy. Osvetlenosť okna sa meria na vonkajšej zvislej ploche v strede okna. Rušivý jas zdrojov svetla sa meria zo stredu okna.

Komentár:

Vyhláška určuje limitné hodnoty rušivého svetla v prípade, že sa dopadu svetla z svetelných zariadení na okná nedá zamedziť. Takéto ustanovenie môže byť značne diskutabilné. Vo väčšine prípadov sa totiž dopadu svetla zamedziť dá, minimálne obmedziť tienením alebo stlmením, či dokonca zamedziť zhasnutím. Na druhej strane, ak má svetelné zariadenie spĺňať svoj účel, dopadu svetla na okná sa úplne zamedziť nedá. Vyhláška ponúka nejednoznačný výklad pre sporné strany a o prípadnom spore, či sa dopadu svetla zamedziť dá alebo nie, môže rozhodnúť až súd.

limity: Jednoznačne však vyhláška určuje limitné hodnoty rušivého svetla. Pri sťažnostiach často dochádza iba k objektivizácii vertikálnej osvetlenosti vonkajšej plochy okna (E_v), treba však podotknúť, že musí byť splnená podmienka, aby neboli prekročené všetky limitné hodnoty rušivého svetla, vrátane svietivosti zdrojov (I) a jasov fasád budov (L_{av} , L_{max}).

časové úseky: Vyhláška rozdeľuje limitné hodnoty pre osvetlenosť a svietivosť na dva časové úseky, pred 22.00 hodinou a po nej. Pre druhý časový úsek (po 22.00 hod) však neurčuje koniec platnosti daného časového úseku. Vzhľadom na to, že limitné hodnoty vo vyhláške vychádzajú z technickej normy STN EN 12464-2 [3] (ktorej sa venujeme ďalej v tejto kapitole), je možné predpokladať, že pod druhým časovým úsekom sa rozumie čas nočného pokoja. Čas nočného pokoja nie je v SR všeobecne ustanovený všeobecným záväzným právnym predpisom, môže byť však určený všeobecnými záväznými nariadeniami organmi samosprávy. V zákone č.272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí [4] (§ 13n ods. 2) však pre určenie hygienických limitov hluku je nočný čas považovaný za čas medzi 22.00 a 6.00 hod. Spravidla sa aj pri objektivizácii rušivého svetla považuje za čas nočného pokoja čas medzi 22.00 a 6.00 hod.

Nepochopiteľné sa môže zdať časové obmedzenie pre určenie limitných hodnôt jasov fasád budov (L_{av} , L_{max}), kde vyhláška uvádza limity iba do 22.00 hod. Núka sa špekulácia, že po 22.00 hod nie sú vyhláškou dané žiadne limity

pre tieto hodnoty. Porovnaním s technickou normou STN EN 12464-2 [3] sa však dá predpokladať, že vo vyhláške sa pod daným časovým obmedzením rozumie to, že dané limitné hodnoty sú platné aj do 22.00 hod, teda vždy.

verejné osvetlenie: Vyhláška výslovne vylučuje z objektivizácie verejné osvetlenie. Spravidla sa však na rušivé svetlo z verejného osvetlenia používajú limitné hodnoty určené STN EN 12464-2 [3], ktoré sú s vyhláškou takmer totožné (norme sa venujeme ďalej v tejto kapitole).

ekologické zóny: Problémom môže byť zaradenie oblasti do ekologických zón (E1 až E4). Nie je jasné definované, čo sa považuje za „veľké“ a „malé mesto“, taktiež čo sa považuje pod pojmom „centrum mesta“, nehovoriac o definícii zón „s vysokým jasom“ a „s vysokou aktivitou v noci“. Z celosvetového a taktiež aj z európskeho pohľadu „veľké mesto“ na Slovensku neexistuje. Zo slovenského pohľadu však Bratislavu medzi veľké mesta zaradujeme, zaradenie Košíc medzi „veľké mesta“ môže byť však diskutabilné. Ostatné mestá sú považované za mesta malé. Pod „centrom mestá“ sa spravidla rozumie obvodové centrum mesta, ktorého hranice by mali byť vyznačené v územnom pláne.

hranica ekologický zón: Problematickým môže byť hodnotenie objektivizácie, keď zdroj rušivého svetla sa nachádza v jednej ekologickej zóne (napr. E3 - centrum malého mesta) a obytné miestnosti v zóne inej (napr. E2 – už za hranicami vytýčeného centra malého mesta). V takomto prípade vertikálna osvetlenosť E_v sa má hodnotiť podľa zóny, kde k expozícii obyvateľstva dochádza (teda v E2). Diskutabilná môže byť svietivosť zdrojov svetla I . Svietivosť je totiž fyzikálna veličina, ktorá sa určuje pre zdroj svetla (teda v zóne E3), rušivému účinku však dochádza v zóne obytných miestností (teda v zóne E2). Čo sa týka rušivého jasov zdrojov svetla (L_{av} , L_{max}), tie sa merajú z okien obytných miestností, teda by mali byť hodnotené podľa zóny, kde k rušivému účinku dochádza (v zóne E2).

problém „nebieleho“ svetla: vyhláška (ale aj technické normy) určuje, že na meranie rušivého svetla sa používajú fotometre určené „na meranie v oblasti fotopického videnia“. Spektrálna citlivosť fotopického (denného) videnia je však posunutá k červenej oblasti spektra a „fotopické“ fotometre sú menej citlivé na modrú oblasť spektra. Ak prechádzame k mezopickému (videnie za šera) videniu až k skotopickému (nočnému) videniu, spektrálna citlivosť zraku postupne prechádza k modrej oblasti spektra. Tu nastáva problém, keď rušivé svetlo nie je biele, ale modré. Fotopické fotometre nie sú dostatočne citlivé na modrú farbu a pri meraní takéhoto svetla sú výsledky podhodnotené. O to horšie, keď rušivé svetlo je nie len modré, ale aj monochromatické. Prípadné meranie „skotopickým“ fotometrom by potom mohli ukázať niekoľkonásobne vyššie hodnoty, ako meranie fotometrom fotopickým. Žiaľ k objektivizácii rušivého svetla sa používajú iba fotopické fotometre, aj keď pri takýchto nízkych jasoch je ľudské oko prispôsobené videniu, ktoré je naopak na modré svetlo citlivejšie. Čiastočným riešením môže byť kontrola, či daný zdroj svetla spĺňa limity tzv. indexu podania farieb podľa technickej normy STN EN 12464-2 [3].

ako postupovať: Najjednoduchšia cesta je priama dohoda medzi sťažovateľom a prevádzkovateľom osvetlenia. V prípade neúspechu sa sťažovateľ môže svojou sťažnosťou obrátiť na príslušný úrad verejného zdravotníctva, ktorý by mal dať (alebo nariadiť) premerať všetky hodnoty rušivého svetla. So sťažnosťou je však možné obrátiť sa aj na príslušný obecný, miestny alebo mestský úrad (hlavne v obciach a v menších mestách), ktoré sa môžu s prevádzkovateľom takéhoto osvetlenia taktiež dohodnúť (alebo nariadiť nápravu). Samotná sťažnosť musí podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach [5] spĺňať určité pravidlá. Nesmie byť napríklad anonymná (musí obsahovať meno, priezvisko a adresu sťažovateľa), sťažovateľ však môže požiadať o utajenie svojej totožnosti. Sťažnosť môže byť podaná aj ústne (do záznamu).

Vyššie rozoberaná vyhláška (č.539/2007 Z. z. [2]) vo svojej podstate pri určovaní limitných hodnôt vychádza z technickej normy STN EN 12464-2 [3]:

4.5 Rušivé svetlo

Na ochranu a zlepšenie nočného prostredia treba kontrolovať rušivé svetlo (známe aj ako svetelné znečistenie), ktoré môže prinášať fyziologické a ekologické problémy pre okolité prostredie a ľudí.

Medzné hodnoty pre rušivé svetlo z vonkajších osvetľovacích sústav na minimalizáciu problémov pre ľudí, flóru a faunu sú v tabuľke 2 ...

Tabuľka 2 – Najvyššie prípustné hodnoty rušivého svetla z vonkajších osvetľovacích sústav

Zóna prostredia	Svetlo na objektoch		Svietivosť zdroja		Svetlo nahor	Jas	
	E_v lx		I cd		ULR %	L_b cd.m ⁻²	L_s cd.m ⁻²
	Mimo čas nočného pokoja ^{a)NP}	V čase nočného pokoja	Mimo čas nočného pokoja	V čase nočného pokoja		Priečelie budovy	Reklamné a informačné tabule
E1	2	0	2500	0	0	0	50
E2	5	1	7500	500	5	5	400

<i>E3</i>	<i>10</i>	<i>2</i>	<i>10000</i>	<i>1000</i>	<i>15</i>	<i>10</i>	<i>800</i>
<i>E4</i>	<i>25</i>	<i>5</i>	<i>25000</i>	<i>2500</i>	<i>25</i>	<i>25</i>	<i>1000</i>
<i>a) Ak nejstujú predpisy o čase nočného pokoja, nesmú sa prekročiť vyššie hodnoty a nižšie hodnoty sa majú považovať za odporúčané</i>							

kde

- E1* sú prirodzene tmavé územia ako národné parky alebo chránené oblasti,
E2 sú územia s nízkym jasom oblasti ako priemyselné alebo obytné vidiecke oblasti,
E3 sú územia so stredným jasom oblasti ako priemyselné alebo obytné prímestské oblasti
E4 sú územia s vysokým jasom oblasti ako mestské centrá a obchodné zóny
E_v je maximálna hodnota zvislej osvetlenosti na mieste imisie v lx,
I je svietivosť každého svetelného zdroja v smere možného rušenia v cd,
ULR je pomerná časť svetelného toku svietidla (svietidiel), vyžiarená nad horizont v jeho (ich) inštalovanom mieste a polohe, v %;
L_b je najvyšší priemerný jas priechlia budovy v cd.m-2;
L_s je najvyšší priemerný jas reklamných a informačných tabúľ v cd.m-2.

6.4 Rušivé svetlo

Vypočítané hodnoty *E_v*, *I*, *ULR*, *L_b*, *L_s* a *TI* musia byť uvedené v projektovej dokumentácii. Hodnoty *E_v*, *L_b* a *L_s* musia byť overené meraním pri zvážení všetkých predpokladaných návrhov.

4.7.2 Podanie farieb

... Pre objektívnu charakteristiku vlastností zdrojov svetla z hľadiska podania farieb bol zavedený všeobecný index podania farieb *R_a* Minimálne hodnoty všeobecného indexu podania farieb pre rôzne priestory, úlohy alebo činnosti sú uvedené v ...

Komentár:

Je nutné poznamenať, že normy vo všeobecnosti nie sú záväzné. Normy sa môžu stať záväznými, ak ich zaväzuje všeobecne záväzný právny predpis (zákon, vyhláška, nariadenie a pod.). To však neznamená, že nie sú platné. Normy sú vo všeobecnosti platné a môžu sa použiť (aj sa používajú) aj ako podklad pri objektivizácii. To znamená, že pokiaľ norma nie je záväzná, je iba odporúčacia a fyzické alebo právnické osoby ich striktne dodržať nemusia. A to až dovtedy, kým nedôjde k určitému sporu, či inému konfliktu, kedy sa normy ako podklad na vyriešenie sporu či konfliktu použiť môžu. Pozn.: Uvedená technická norma bola v minulosti v slovenskej legislatíve záväzná od 1.6.2006 do 1.9.2007, kedy ju zaväzovalo nariadenie vlády č. 269/2006 Z. z. [6], ktoré však bolo zrušené zákonom č. 355/2007 Z. z. [1] § 65 odst. 4.

rozsah platnosti: Táto technická norma je primárne určená osvetľovaniu vonkajších pracovných priestorov (napr. obchodné domy, parkoviska, staveniska, farmy, čerpacie stanice PH, priemyselné a skladovacie priestory, železnice a pod.). Vzhľadom na to, že na limitné hodnoty rušivého svetla z iných vonkajších svetelných zdrojov technické normy nie sú, v praxi dochádza k zovšeobecneniu danej normy a limitné hodnoty sa používajú aj v ostatných prípadoch, vrátane rušivého svetla z verejného osvetlenia (výnimkou je norma STN EN 12193 – Svetlo a osvetlenie - osvetlenie športovísk, ktorá je však v časti rušivého svetla veľmi podobná s touto normou).

miesto imisie: Na rozdiel od vyhlášky, norma nie je určená iba pre rušivé svetlo dopadajúce na „okná obytných miestností“. Norma uvádza, že rušivé svetlo môže prinášať fyziologické a ekologické problémy pre okolité prostredie a ľudí. Ďalej jasne uvádza, že medzné hodnoty sú dané kvôli minimalizácii problémov pre ľudí, flóru a faunu. Norma teda myslí aj na ochranu prírody a miestom imisie sa môže stať aj flóra a fauna (napríklad strom, či hniezdo vtákov).

časové úseky: Norma rozdeľuje pre osvetlenie *E_v* a svietivosť *I* limitné hodnoty na dva časové úseky mimo času nočného pokoja a v čase nočného pokoja. Ako je v komentári pri predchádzajúcej vyhláške odôvodnené, spravidla sa za čas nočného pokoja považuje čas od 22.00 hod do 06.00 hod.

zóny prostredia: Technická norma definuje zóny prostredia ešte menej konkrétne, ako vyššie uvedená vyhláška (ekologické zóny). V zóne E4 sú navyše priradené aj obchodné centra, ktoré sú z vyhlášky už vypustené. Podrobný komentár k ekologickým zónam je uvedený v komentári pri predchádzajúcej vyhláške.

osvetlenosť a svietivosť: Limitné hodnoty osvetlenosti *E_v* a svietivosti *I* sú takmer totožné s vyššie uvedenou vyhláškou, až na jediný rozdiel – maximálna hodnota osvetlenosti je v zóne E1 pre čas nočného pokoja podľa normy 0 lx, zatiaľ čo vyhláška pripúšťa hodnotu 1 lx.

jas priechlia budov: limitné hodnoty priemerného jasu priechlia (fasád) budov sú totožné s vyhláškou. Norma zavádza najvyšší priemerný jas reklamných a informačných tabúľ, ktorý sa do vyhlášky nedostal. Na rozdiel od vyhlášky, jasy nie sú definované iba ako odporúčané hodnoty, ale ako najvyššie prípustné hodnoty.

svetlo nahor: dôležitou limitnou hodnotou, ktorá má vplyv na svetelné znečistenie (vo vyhláške chýba), je pomerná časť svetelného toku svietidiel vyžiareného nad horizont ULR . Podľa normy je aj táto hodnota považovaná za rušivé svetlo, ktoré môže prinášať problémy a limity by nemali byť prekročené.

projektová dokumentácia: norma určuje, že vypočítané hodnoty všetkých vyššie uvedených hodnôt rušivého svetla (E_v , I , ULR , L_b , L_s a TI) musia byť súčasťou projektovej dokumentácie (pozn.: TI je tzv. prahový prírastok pre používateľov pozemných komunikácií, ktorého najvyššiu hodnotu norma taktiež určuje). Navyše norma určuje, že hodnoty E_v , L_b a L_s musia byť overené meraním. Ak je vlastníkom, prevádzkovateľom alebo investorom osvetlenia štátny orgán, obec alebo právnická osoba nimi zriadená, danú projektovú dokumentáciu by mali mať k dispozícii, a môžeme uvedené vypočítané a premerané hodnoty rušivého svetla získať v rámci zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií [7]. Fyzickým osobám a ostatným právnickým osobám povinnosť poskytnúť informácie v rámci zákona o slobode informácií nevplyva. Aj keď projektové dokumentácie týchto osôb archivuje príslušný stavebný úrad, nemusia byť dané hodnoty rušivého svetla v týchto dokumentáciách k dispozícii. Projektová dokumentácia slúžiaca ako podklad o povolení stavby a vydania stavebného povolenia je stavebnému úradu predkladaná totiž iba v rozsahu vymedzenom podľa § 9 vyhlášky č. 453/2000 Z. z. [8], kde sa o uvádzaní hodnôt rušivého svetla nepojednáva.

index podania farieb: Pod všeobecným indexom podania farieb R_a si môžeme predstaviť hodnotenie vernosti farebného vnemu osvetľovaného predmetu v porovnaní s tým, aký farebný vnem by vznikol vo svetle slnka. Hodnota R_a môže byť od 0 do 100, pričom hodnota $R_a = 100$ znamená, že je to svetelný zdroj, ktorý umožňuje prirodzené podanie farieb (napr. slnečné svetlo). Čím nižší je index R_a , tým horšie sú farby podané. Technická norma v rozsiahlej tabuľke určuje minimálne hodnoty tohto indexu pre rôzne situácie. Všeobecný index podania farieb súvisí s rušivým svetlom iba okrajovo. Môže nám však pomôcť pri probléme „nebieleho“ svetla, ktorý je v tejto kapitole popísaný v komentári k predchádzajúcej vyhláške.

Zdroje:

- [1] Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- [2] Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí
- [3] STN EN 12464-2: Svetlo a osvetlenie. Osvetlenie pracovných miest. Časť 2: Vonkajšie pracovné miesta
- [4] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov
- [5] Zákon č. 9/2010 o sťažnostiach
- [6] Nariadenie vlády č. 269/2006 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na osvetlenie pri práci (Zrušené č. 355/2007)
- [7] Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)
- [8] Vyhláška č. 453/2000 Z. z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia stavebného zákona

3. Zmeny intenzity a zmeny farby svetla

O zdrojoch rušivého svetla, ktoré menia intenzitu a farbu pojednáva vyhláška č. 539/2007 Z. z. [1]:

§ 5 ods. 2: Zmeny v intenzite a zmeny farby svetla zo zdrojov podľa odseku 1 nesmú byť v obytných miestnostiach pozorovateľné,

pričom pod „zdrojmi podľa odseku 1“ sa rozumejú „osvetľovacie zariadenia vo vonkajšom prostredí, ako sú reklamné pútače, osvetľovacie zariadenia nádvorí závodov, stavebných dvorov, parkovísk a podobné zariadenia okrem verejného osvetlenia“.

Vyhláška ďalej uvádza, že:

§ 6 ods. 2: Zmeny intenzity a zmeny farby rušivých zdrojov svetla sa hodnotia subjektívne. Zmeny jasnosti zistené priamym pohľadom na vonkajšie zdroje rušivého svetla umiestnené nižšie ako okno obytných miestností sa nehodnotia, ak nevyvolávajú pozorovateľnú zmenu osvetlenia obytných miestností. Zdroje svetla v miestnosti sú pri hodnotení vypnuté.

Komentár:

Vyhláška jednoznačne určuje, že zmeny v intenzite a zmeny farby svetla z osvetľovacích zariadení vo vonkajšom prostredí nesmú byť v obytných miestnostiach pozorovateľné. V praxi sú najčastejšie takými zdrojmi svetelné reklamné zariadenia, ako veľkoplošné obrazovky, zariadenia s laserovými efektmi, rôzne „blikajúce“ reklamy alebo svetelné zariadenia používané pri verejných predstaveniach. Objektivizácia týchto zmien rušivého svetla sa však vykonáva subjektívne – nie subjektívnym pocitom sťažovateľa, ale subjektívnym hodnotením kontrolného orgánu. Ak sa nachádza rušivý zdroj na úrovni okna obytných miestností alebo vyššie, môžu sa hodnotiť zmeny aj priamym pohľadom. Pri nižšie umiestnených zdrojoch musia byť zmeny jasnosti pozorovateľné nepriamo, musia vyvolávať zmenu osvetlenia obytných miestností. Pod „oknom obytných miestností“ sa nemusí rozumieť iba konkrétne samotné „okno“, ale všeobecne ľubovoľný „osvetľovací otvor obytných miestností“ (§ 2 písm. b). Vyhláška uvádza, že pre

zdroje rušivého svetla umiestnené nižšie ako okno sa nehodnotia priamym pohľadom iba zmeny „jasu“. Neuvádza teda, že sa nehodnotia zmeny farby svetla, z čoho by sa dalo špekulovať, že pri zmene farby sa môže hodnotiť aj priamym pohľadom (pre zdroje svetla umiestnené nižšie ako okno). Dá sa však predpokladať, že sa pod týmto ustanovením myslelo aj na nehodnotenie zmien „farieb“ svetla, uvedené ustanovenie však poskytuje pre sporné strany dost' voľný výklad.

časové úseky: Obťažovanie zmenou intenzity a zmenou farby rušivého svetla podľa vyhlášky nie je obmedzené iba na nočné hodiny. Zmeny jasu nesmú byť v obytných miestnostiach pozorovateľné už aj po zotmení, prípadne môže takéto svetlo obťažovať aj cez deň.

ako postupovať: Najjednoduchšia cesta je priama dohoda medzi sťažovateľom a prevádzkovateľom osvetlenia. V prípade neúspechu sa sťažovateľ môže svojou sťažnosťou na takéto rušivé svetlo obrátiť na príslušný úrad verejného zdravotníctva, v ktorého kompetencii je danú situáciu riešiť podľa zákona č. 355/2007 Z. z [2]. So sťažnosťou je však možné obrátiť sa aj na príslušný obecný, miestny alebo mestský úrad (hlavne v obciach a v menších mestách), ktoré sa môžu s prevádzkovateľom takéhoto osvetlenia dohodnúť, prípadne nariadiť nápravu. Samotná sťažnosť musí podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach [3] spĺňať určité pravidlá. Nesmie byť napríklad anonymná (musí obsahovať meno, priezvisko a adresu sťažovateľa), sťažovateľ však môže požiadať o utajenie svojej totožnosti. Sťažnosť môže byť podaná aj ústne (do záznamu).

Vyhláška sa venuje aj zariadeniam používaným na reklamu a pri verejných predstaveniach (napr. laserové zariadenia):

§ 3 ods. 3: Zariadenia so zdrojmi optického žiarenia používané na reklamu a pri verejných predstaveniach musia byť inštalované tak, aby sa vylúčilo ohrozenie, rušenie alebo obťažovanie osôb v okolí priamymi lúčmi alebo odrazeným žiarením; pri používaní laserových zariadení na verejné predstavenia svetelné zväzky lúčov nesmú zasiahnuť oči osôb v okolí ani okná miestností okolitých budov.

Zdroje:

[1] Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí

[2] Zákon č. 355/2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov

[3] Zákon č. 9/2010 o sťažnostiach

4. Občiansky zákonník

Obťažovanie svetlom rieši aj Občiansky zákonník (zákon č. 40/1964 Zb.) [1]:

§ 127 ods. 1: Vlastník veci sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo čím by vážne ohrozoval výkon jeho práv. Preto najmä ... nesmie nad mieru primeranú pomerom obťažovať susedov hlukom, prachom, ... svetlom ... a vibráciami ...

§ 5 Ak došlo k zrejmemu zásahu do pokojného stavu, možno sa domáhať ochrany na obci. Obec môže predbežne zásah zakázať alebo uložiť, aby bol obnovený predošlý stav. Tým nie je dotknuté právo domáhať sa ochrany na súde.

§ 3 ods. 2: Fyzické a právnické osoby, štátne orgány a orgány miestnej samosprávy dbajú o to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu a porušovaniu práv v občianskoprávných vzťahov a aby sa prípadné rozpory medzi účastníkmi odstránili predovšetkým ich dohodou.

Komentár:

Ide tu v podstate o právnu úpravu susedských vzťahov, ktoré vznikajú predovšetkým medzi vlastníckymi susediacich nehnuteľností, pričom jeden z výpočtov, čím sa nesmie susedov obťažovať je svetlo.

sused: Podľa odborných výkladov Občianskeho zákonníka a príkladov z judikatúry [2, 3] nemusí ísť vždy o bezprostredných susedov, ktorí majú spoločnú hranicu, ale môžu prichádzať do úvahy i ďalší, vzdialenejší susedia v širšom okolí, ak je medzi nimi zachovaná taká miestna súvislosť, že výkonom vlastníckych práv jedného môže nedovolené zasahovať do chránených práv druhého. Za susedov môžu byť považované tak fyzické osoby ako aj právnické osoby, prípadne aj štát, a to ako vlastníci či už nehnuteľných alebo hnutelných vecí. Týka sa to tak povinností, ako aj práv (napríklad obec, ako vlastník susediacich nehnuteľností, má vyplývajúce povinnosti z § 127 a naopak, obec je oprávnená domáhať sa svojich práv podľa § 127).

nad mieru primeranú pomerom: Pojem „nad mieru primeranú pomerom“ treba vykladať objektívne a súde sa neuspokojujú so subjektívnym stanoviskom žalobcov a vykonávajú zistenia, ktoré môžu byť podkladom pre objektívny výklad uvedených pojmov. V susedských sporoch súde vykonávajú dokazovanie znaleckými posudkami a v prípade obťažovania svetlom dochádza objektivizácii podľa technických noriem a vyhlášky č. 539/2007 Z. z.

[4], popísaných v kapitole 2. Ak obťažovanie svetlom neprekračuje mieru primeranú pomerom, ktorá vyplýva z bežného správania sa vlastníkov vecí, susedia sú povinní dané si navzájom trpieť [2, 3].

zdržať sa všetkého ...: Oprávnený, dožadujúci sa súdnej ochrany, môže sa dovoliť iba uloženia povinnosti vlastníkovi, aby sa zdržal presne vymedzeného rušenia, nie však povinnosti pozitívne alebo niečo konkrétne konať. Rušiteľ po vydaní súdneho rozhodnutia si má zvoliť sám opatrenie, ktorým odstráni vzniknutý stav [2, 3].

ako postupovať: Obťažovaný sa môže domáhať ochrany svojho práva na súde. Aby však nedochádzalo k zbytočnému zaťažovaniu súdov, žalobca môže využiť všetky ďalšie zákonné prostriedky, aby dosiahol ochrany svojho práva. V prvom prípade by malo ísť o vzájomnú dohodu medzi rušiteľom a obťažovaným. V prípade neúspechu sa občan môže domáhať ochrany svojho práva na obci, ktorá podľa § 5 môže vydávať rozhodnutia za špecifických okolností a zabrániť tak, aby sa všetky takéto prípady automaticky dostali pred súd (samozrejme súdne preskúmanie rozhodnutí je možné). Podobne môže občan požiadať o pomoc iné štátne orgány (napríklad príslušný úrad verejného zdravotníctva), ktoré podľa § 3 Občianskeho zákonníka dbajú na to, aby nedochádzalo k ohrozovaniu a porušovaniu práv z občianskoprávných vzťahov a aby prípadné sa rozpory medzi účastníkmi odstránili predovšetkým ich dohodou. V mnohých prípadoch postačí výzva na upustenie od protiprávneho konania z obce alebo iného štátneho organu, prípadne z advokátskej kancelárie.

Zdroje:

[1] Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník ako vyplýva z neskorších zmien a doplnení

[2] Svoboda, J., Výklad úplného znenia zákona č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník

[3] Bajánková, J., Čierna, A., Ficová, S., Fíger, J., Górasz, L., Nárožný, R., Svoboda, J., Švecová, D.: Komentár (výklad) k § 127 Občianskeho zákonníka

[4] Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí

5. Reklamné zariadenia, billboardy

Podľa zákona č. 50/1976 Zb. (stavebný zákon) [1] musí mať každé reklamné zariadenie viditeľné z verejných priestorov stavebné povolenie:

§ 71 ods. 1: Povolenie stavebného úradu vyžadujú, pokiaľ na to nie sú príslušné podľa osobitných predpisov iné orgány,

c) informačné, reklamné a propagačné zariadenia, pokiaľ sa umiestňujú na miestach viditeľných z verejných priestorov a pokiaľ sú spojené so stavbou alebo pozemkom.

Komentár:

Podľa zákona každé informačné, reklamné a propagačné zariadenie viditeľné z verejných priestorov musia mať stavebné povolenie (pokiaľ sú spojené so stavbou alebo pozemkom). Občan si môže zistiť, či konkrétne reklamné zariadenie má vydané stavebné povolenie v rámci zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií [2] na príslušnom stavebnom úrade. Pokiaľ však ide o informačné, reklamné a propagačné zariadenia, ktoré nie sú viditeľné z verejných priestranstiev, tieto povolenie stavebného úradu nevyžadujú.

Pozn.: Na označenie budov, prevádzok, sídiel a pod. sa povolenie nevyžaduje. Podľa § 71 ods. 3 citovaného stavebného zákona [1] *povolenie sa nevyžaduje pri označeniach budov štátnych orgánov, pri návestiach v záujme verejnej bezpečnosti a poriadku, pri uličných, požiarňoch, dopravných, vodohospodárskych a opisných značkách, pri označení geodetických bodov a poštových schránok. Povolenie sa nevyžaduje ani pri označeniach budov, pokiaľ nie sú reklamným zariadením.* Pričom podľa § 2 ods. 2 písm. a zákona 147/2001 Z. z. o reklame [6], *reklamou nie je označenie sídla právnickej osoby, trvalého pobytu fyzickej osoby, označenie prevádzkarne alebo organizačnej zložky právnickej osoby alebo fyzickej osoby obchodným menom, ako aj označenie budov, pozemkov a iných nehnuteľných vecí alebo hnutelných vecí vo vlastníctve alebo v nájme týchto osôb.*

Určité obmedzenia pre reklamné zariadenia vyplývajú zo zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke [3]:

§ 60 ods. 9: Na ceste a na mieste pri ceste sa nesmú umiestňovať veci, ktoré by mohli viesť k zámene s dopravnou značkou alebo s dopravným zariadením alebo by ich zakrývali, alebo ktoré by rozptyľovali a upúťovali pozornosť účastníka cestnej premávky, alebo ho osľňovali.

§ 60 ods. 10: Miestom pri ceste sa rozumie priestor, v ktorom je umiestnená dopravná značka alebo dopravné zariadenie; takýmto miestom je aj priestor, v ktorom sa dopravné značky alebo dopravné zariadenia spravidla umiestňujú.

Komentár:

Keby sa vyššie uvedené ustanovenie (ods. 9) striktnie dodržiavalo, nesmeli by byť na cestách a v ich bezprostrednej blízkosti žiadne reklamné zariadenia. Úlohou reklamného zariadenia je totiž upútať pozornosť. V prípade

svetelných reklám hrozí taktiež oslnenie, ktoré sa však musí hodnotiť objektívne podľa príslušných noriem. Uvedené ustanovenie neplatí striktnie iba pre reklamné zariadenia, ale všeobecne pre všetky zariadenia, ktoré by mohli rozptyľovať a upútať pozornosť účastníka cestnej premávky, alebo ho oslnovať. Pod pojmom „miesto pri ceste“ je podľa ods. 10 možné chápať priestor, v ktorom sa dopravné značky a dopravné zariadenia spravidla umiestňujú, teda bezprostredne pri ceste. Samotný pojem „na ceste“ je ohraničený samotnou pozemnou komunikáciou, ktorá je definovaná cestným zákonom [4] č. 135/1961 Zb., kde podľa § 1: ods. 3: *Pozemnú komunikáciu tvorí cestné teleso a jej súčasť. Cestné teleso je ohraničené vonkajšími hranami priekop, rigolov, násypov a zárezov svahov, zárubných a obkladových múrov, pätou oporných múrov a pri miestnych komunikáciách pol metra za zvýšenými obrubami chodníkov alebo zelených pásov. Ods. 4 Súčasťou diaľnic, ciest a miestnych komunikácií sú všetky zariadenia, stavby, objekty a diela, ktoré sú potrebné pre úplnosť, na zabezpečenie a ochranu diaľnic, ciest a miestnych komunikácií a na zaistenie bezpečnej, rýchlej, plynulej a hospodárnej premávky na nich.* Teda aj stĺpy verejného osvetlenia (osvetlenia osvetľujúceho cestu), zvodidlá, zábradlia a pod.

Konkrétne obmedzenia pre reklamné zariadenia však určuje cestný zákon č. 135/1961 Zb. [4]:

§ 8 ods. 12: *Transparenty, skládky materiálov alebo reklamné, informačné a propagačné zariadenia, ako aj iné zariadenia, ktoré neslúžia pre správu pozemných komunikácií ani pre riadenie cestnej premávky a prevádzku dopravy, je zakázané umiestňovať na križovatke a v rozhl'adovom poli vodiča na križovatke.*

§ 10 ods. 3: *Na diaľniciach, cestách pre motorové vozidlá a medzinárodných cestných ťahoch a v ich ochranných pásmach okrem odpočívadiel je zakázané umiestňovať reklamné, informačné a propagačné zariadenia.*

Hranicu „ochranného pásma“ určuje vyhláška č. 35/1984 Zb. [5]:

§ 15 ods.3: *Hranicu cestných ochranných pásiem určujú zvislé plochy vedené po oboch stranách komunikácie vo vzdialenosti*

a) *100 metrov od osi vozovky priľahlého jazdného pásu diaľnice a cesty budovanej ako rýchlostná komunikácia,*

Komentár:

Vyššie uvedené ustanovenia jednoznačne zakazujú umiestňovať akékoľvek reklamné zariadenia na križovatkách a v rozhl'adovom poli vodiča na križovatke. Žiaľ prax je iná.

Navyše je zakázané umiestňovať reklamné zariadenia na diaľniciach, cestách pre motorové vozidlá a medzinárodných cestných ťahoch (okrem odpočívadiel) a v ich ochranných pásmach. Pre diaľnicu a cesty budovanej ako rýchlostná komunikácia (napr. cesta pre motorové vozidlá) je ochranné pásmo 100 metrov od osi vozovky priľahlého jazdného pásu.

Cestné ochranné pásma sa zriaďujú podľa § 15 ods. 1 vyhlášky č. 35/1984 Zb. [5] pri všetkých diaľniciach a cestách iba mimo zastavaného územia alebo územia určeného na súvislé zastavenie. Veľmi zjednodušenie môžeme povedať, že cestné ochranné pásma neplatia v obci (aj keď nie nutne, lebo v obci sa môžu nachádzať úseky, ktoré nie sú zastavané a naopak mimo obce môžu byť zastavané územia). Hranice územia zastavaného alebo územia určeného na súvislé zastavenie vyplývajú z územno-plánovacej dokumentácie (podľa § 15 ods. 2 citovanej vyhlášky). To znamená, že ak diaľnica, cesta pre motorové vozidlá alebo medzinárodný cestný ťah prechádza obcou alebo mestom (resp. zastavaným územím), v týchto úsekoch daná pozemná komunikácia nemá definované ochranné pásmo a mimo danej pozemnej komunikácie je možné umiestňovať reklamné, informačné a propagačné zariadenia. Naďalej však platí, že takéto zariadenia sa nesmú umiestňovať na diaľnicu, na cestu pre motorové vozidlá a na medzinárodné cestné ťahy – aj v obci, resp. v zastavanom území. Hranicu samotnej pozemnej komunikácie (diaľnice alebo cesty pre motorové vozidlá) určuje cestný zákon [4] č. 135/1961 Zb. Podľa § 1 ods. 3 cestného zákona pozemnú komunikáciu tvorí cestné teleso a jej súčasť. Cestné teleso je ohraničené vonkajšími hranami priekop, rigolov, násypov a zárezov svahov, zárubných a obkladových múrov, pätou oporných múrov a pri miestnych komunikáciách pol metra za zvýšenými obrubami chodníkov alebo zelených pásov. Podľa ods. 4 citovaného ustanovenia cestného zákona súčasťou diaľnic, ciest a miestnych komunikácií sú všetky zariadenia, stavby, objekty a diela, ktoré sú potrebné pre úplnosť, na zabezpečenie a ochranu diaľnic, ciest a miestnych komunikácií a na zaistenie bezpečnej, rýchlej, plynulej a hospodárnej premávky na nich. Takými to zariadeniami sú napríklad aj stĺpy verejného osvetlenia (osvetlenia osvetľujúceho diaľnicu či cestu pre motorové vozidlá), zvodidlá, zábradlia, nadjazdy a pod. Takže pri diaľnici alebo ceste pre motorové vozidlá ani v obci (resp. v zastavanom území) nesmú byť na takýchto objektoch umiestnené žiadne reklamné, informačné a propagačné zariadenia. Žiaľ prax je iná.

Pozn. 1: Od roku 2009 sa podľa § 144 zákona č. 8/2009 Z. z. [3] prestáva používať pojem „cesta pre motorové vozidlá“ a nahrádza sa pojmom „rýchlostná cesta“: *§ 144 Ak sa v doterajších právnych predpisoch používa pojem „cesta pre motorové vozidlá“, rozumie sa tým „rýchlostná cesta“.*

Zdroje:

- [1] Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
[2] Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)
[3] Zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov
[4] Zákon č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov
[5] Vyhláška Federálneho ministerstva dopravy č. 35/1984 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o pozemných komunikáciách (cestný zákon), v znení neskorších predpisov
[6] Zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame a doplnení niektorých zákonov

6. Stavebný zákon

Stavebný zákon č. 50/1976 Zb. [1] určuje:

§ 47 Všeobecné technické požiadavky na navrhovanie stavieb

Stavby sa musia navrhovať tak, aby boli po celý čas životnosti v súlade so základnými požiadavkami na stavby, so zastavovacími podmienkami a aby boli zhotovené z vhodných stavebných výrobkov a pritom aby

a) stavba bola začlenená do územia v súlade s urbanistickými, architektonickými a environmentálnymi zásadami a požiadavkami ochrany prírody a krajiny a pamiatkovej starostlivosti tak, aby sa vylúčili negatívne účinky stavby na okolie z hľadiska ochrany zdravia a životného prostredia, prípadne aby sa obmedzili na prípustnú mieru,

k) sa emisie látok znečisťujúcich ovzdušie, svetelné, tepelné a ostatné elektromagnetické žiarenie a podmienky ich odvádzania do vonkajšieho prostredia pri realizácii stavby, prevádzke stavby a súvisiacich činnostiach riešili v súlade s požiadavkami osobitných predpisov; ak takéto požiadavky nie sú ustanovené, aby sa riešili podľa aktuálneho stavu techniky v čase navrhovania konkrétnej stavby,

Komentár:

Ustanovenia stavebného zákona určujú, že stavba musí byť navrhovaná tak, aby sa vylúčili negatívne účinky stavby na okolie z hľadiska ochrany zdravia a životného prostredia a aby emisie svetelného žiarenia boli v súlade s požiadavkami osobitných predpisov. Pre rušivé svetlo takýmto predpisom môže byť vyhláška č. 539/2007 Z. z. [2], popísaná v kapitole 2. V prípade ak na určitú požiadavku neexistuje všeobecne záväzný právny predpis, rieši sa to podľa aktuálneho stavu techniky v čase navrhovania konkrétnej stavby. Napríklad v prípade rušivého svetla neexistuje všeobecne platný právny predpis na hodnotenie pomernej časti svetelného toku svietidiel vyžiarovaných nad horizont, a v tomto prípade by sa mohla stať záväznou technická norma STN EN 12464-2 [3], podrobne popísaná v kapitole 2.

Zdroje:

- [1] Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
[2] Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 539/2007 Z. z. o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí
[3] STN EN 12464-2: Svetlo a osvetlenie. Osvetlenie pracovných miest. Časť 2: Vonkajšie pracovné miesta

7. Ochrana prírody

O určitých obmedzeniach v oblasti svietenia pojednáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny [1]:

§ 13 Druhý stupeň ochrany

(2) Na území, na ktorom platí druhý stupeň ochrany, sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody na

l) umiestnenie krátkodobého prenosného zariadenia, ako je predajný stánok, prístrešok, konštrukcia alebo zariadenie na slávnostnú výzdobu a osvetlenie budov, scénickej stavby pre film alebo televíziu za hranicami zastavaného územia obce,

n) použitie zariadenia spôsobujúceho svetelné a hlukové efekty, najmä ohňostroje, laserové zariadenie, reprodukovanosť hudbu mimo uzavretých stavieb.

§ 14 Tretí stupeň ochrany

(1) Na území, na ktorom platí tretí stupeň ochrany, je zakázané

f) použiť zariadenie spôsobujúce svetelné a hlukové efekty, najmä ohňostroje, laserové zariadenie, reprodukovaniu hudby mimo uzavretých stavieb,

(2) Na území, na ktorom platí tretí stupeň ochrany, sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody na

a) vykonávanie činností uvedených v ... § 13 ods. 2 písm. ... l) ...,

e) osvetlenie bežeckej trate, lyžiarskej trate a športového areálu mimo uzavretých stavieb,

§ 15 Štvrtý stupeň ochrany

(1) Na území, na ktorom platí štvrtý stupeň ochrany, je zakázané

a) vykonávať činnosti uvedené v § 14 ods. 1

(2) Na území, na ktorom platí štvrtý stupeň ochrany, sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody na

a) vykonávanie činností uvedených v ... § 13 ods. 2 písm. ... l) a § 14 ods. 2 písm. ... f),

§ 16 Piaty stupeň ochrany

(1) Na území, na ktorom platí piaty stupeň ochrany, je zakázané

a) vykonávať činnosti uvedené v § 15 ods. 1,

e) osvetľovať bežeckú trať, lyžiarsku trať alebo športový areál,

Komentár:

Z pohľadu ochrany prírody a krajiny zákon rozdeľuje územie Slovenskej republiky na rôzne územia, v ktorých platí jeden z piatich stupňov ochrany. Najprísnejší piaty a štvrtý stupeň ochrany platí pre územia chránených areálov, prírodných rezervácií a prírodných pamiatok. Tretí stupeň ochrany platí pre územia národných parkov, druhý stupeň ochrany pre chránené krajinné oblasti. Pre ostatné územie Slovenskej republiky platí prvý stupeň ochrany. Na území ochranného pásma chráneného územia s určitým stupňom ochrany platí stupeň ochrany o jeden nižší (napríklad v ochrannom pásme národného parku platí druhý stupeň ochrany). Zákon pre druhý a vyšší stupeň ochrany buď zakazuje alebo vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody pre určité konkrétne činnosti týkajúce sa osvetlenia. Požadovaný súhlas vydáva príslušný Obvodný úrad životného prostredia.

zariadenia na slávnostnú výzdobu a osvetlenie budov: Na území, na ktorom platí druhý až štvrtý stupeň ochrany je potrebný súhlas na použitie zariadenia na slávnostnú výzdobu a osvetlenie budov. Na území s piatym stupňom ochrany je použitie takýchto zariadení zakázané.

zariadenie spôsobujúce svetelné efekty: Na území, na ktorom platí druhý stupeň ochrany je potrebný súhlas na použitie zariadenia spôsobujúce svetelné a hlukové efekty mimo uzavretých stavieb (najmä ohňostroje, laserové zariadenia a pod). Pre vyššie stupne ochrany je použitie takýchto zariadení zakázané.

osvetlenie športových trás a areálov: Na území, na ktorom platí tretí a štvrtý stupeň je potrebný súhlas na osvetlenie bežeckej trate, lyžiarskej trate a športového areálu mimo uzavretých stavieb. Na území s piatym stupňom ochrany je takéto osvetlenie zakázané.

Na ochranu prírody myslí aj technická norma STN EN 12464-2 [2] (popísaná v kapitole 2), žiaľ technické normy nie sú vo všeobecnosti záväzné.

Zdroje:

[1] Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny

[2] STN EN 12464-2: Svetlo a osvetlenie. Osvetlenie pracovných miest. Časť 2: Vonkajšie pracovné miesta

8. Ústava

Právo na ochranu životného prostredia ustanovuje Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. [1]:

Šiesty oddiel - Právo na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva

Čl. 44

(1) Každý má právo na priaznivé životné prostredie.

(2) Každý je povinný chrániť a zveľad'ovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.

(3) Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.

(4) Štát dbá o šetrné využívanie prírodných zdrojov, o ekologickú rovnováhu a o účinnú starostlivosť o životné prostredie a zabezpečuje ochranu určeným druhom voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov.

(5) Podrobnosti o právach a povinnostiach podľa odsekov 1 až 4 ustanoví zákon.

Čl. 45

Každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu.

Prvý oddiel - Základné ustanovenia

Čl. 2

(3) Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

Komentár:

Ústava ustanovuje právo každého na priaznivé životné prostredie a povinnosť každému životné prostredie chrániť. Zároveň však určuje, že nikto nesmie poškodzovať životné prostredie, a to iba „nad mieru ustanovenú zákonom“. Tým však poskytuje určitú ochranu aj pre majiteľov a prevádzkovateľov osvetlenia, ako to potvrdzuje čl. 2 ústavy v zmysle „čo nie je zakázané, je povolené“. Pokiaľ zákon o svetelnom znečistení neexistuje, môže k takému znečisťovaniu aj naďalej dochádzať. Jednoducho, ak neporušujem všeobecné záväzné právne predpisy, tak si môžem svietiť ako chcem, kde chcem, kedy chcem a s čím chcem, a nikto ma nemôže donútiť, aby som zhasol. Smutné, ale je to tak.

Zdroje:

[1] Ústava Slovenskej republiky (č. 460/1992 Zb.) v znení neskorších zmien